

Ілійчук Л.В. Сімейне неблагополуччя як соціально-педагогічна проблема. Розвиток наукових досліджень' 2012: матеріали восьмої Міжнародної науково-практичної конференції, м. Полтава, 19-21 листопада 2012 р. Полтава: Вид-во «ІнтерГрафіка», 2012. С. 39-43.

Педагогіка / 6. Соціальна педагогіка

К.пед.н., доц. Ілійчук Л.В.

Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника

СІМЕЙНЕ НЕБЛАГОПОЛУЧЧЯ ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Соціальні трансформації останнього десятиліття в Україні, збідніння переважної більшості сімей, збільшення робочої і побутової зайнятості дорослих її членів, зростання безробіття, яке об'єктивно обмежує матеріальні можливості сім'ї, призводить до падіння рівня життя сімей, тривожної атмосфери в домі, зростання конфліктності у взаємовідносинах між батьками та дітьми, виникнення явищ насильства і жорстокості у ставленні до членів сім'ї. Все це призводить до дезорганізації шлюбно-сімейних відносин, яка передбачає зниження соціальної активності людини, позначається на її працездатності, погіршує стан психічного та фізичного здоров'я, негативно впливає на процес сімейного виховання, збільшує кількість дитячих захворювань, сприяє появі важковиховуваності, формуванню девіантної поведінки, невротичних і психосоматичних розладів, збільшенню суїцидних вчинків [3, 198].

В сучасних умовах сім'я як осередок суспільства не завжди спроможна виконувати свої головні функції – забезпечувати належний добробут та виховання дітей, що відбивається на життєдіяльності сім'ї, призводить до поглиблення її дезорганізації, дефектів правової соціалізації дітей, засвоєння ними морально-правових норм прийнятих у суспільстві [1, 134]. Адже лише правильне сімейне виховання розвиває здорові інтереси та потреби дитини, її здібності, формує світогляд, сприяє прищепленню гуманних моральних

якостей, розумінню необхідності дотримання правових і моральних норм життя, а також поведінки, що сприяє розвитку фізичної досконалості, зміцненню психічного здоров'я, виробленню навичок санітарно-гігієнічної культури.

Безперечно, що формування особистості дитини залежить від виховного потенціалу сім'ї, її матеріальних і побутових умов, чисельності та структури, взаємостосунків, які складаються між всіма членами родини, особистого прикладу батьків, їх педагогічної культури, специфіки самого процесу сімейного виховання. Зрозуміло, що в умовах негативного емоційно-психологічного мікроклімату сімейне неблагополуччя негативно позначається на формуванні особистості дитини, визначається ранньою втратою потреби у спілкуванні з батьками, егоїзмом, замкненістю, конфліктністю, впертістю, неадекватною самооцінкою, озлобленістю, невпевненістю у своїх силах, недисциплінованістю, бродяжництвом та ін. Все це свідчить, що діти з неблагополучних сімей мають більше причин для поповнення рядів важковиховуваних, наркозалежних, правопорушників [3, 204].

Зауважимо, що поняття “сімейне неблагополуччя” охоплює різні негативні характеристики сім'ї, дефекти її структурного, кількісного складу, внутрісімейні відносини, відносини сім'ї з іншими соціальними інститутами. Вони характеризуються такими негативними проявами, як веденням аморального способу життя, конфліктністю з морально-правовими нормами суспільства, стійкими конфліктами у взаємостосунках між членами сім'ї, повною або частковою втратою своїх виховних можливостей, несприятливими умовами для виховання дитини, серйозними помилками і прорахунками у системі сімейного виховання внаслідок низької педагогічної культури батьків, їх морально-культурного рівня та неосвіченості.

Варто відзначити, що найбільш небезпечних наслідків у напрямі виховання дитини слід чекати від сімей, в яких батьки своїми вчинками затверджують аморальні і навіть антисоціальні способи поведінки (відбувається пряме засвоєння дитиною чи підлітком норм асоціальної поведінки); при візуальному

дотриманні загальноприйнятих моральних норм поведінки батьки вчиняють дії, які суперечать цим нормам (будують стосунки в сім'ї на засадах непорозуміння та жорстокості); при загальноприйнятому, згідно із суспільними нормами, способами життя застосовують такі методи виховання, як насилля, примушування, приниження особистості дитини [2, 176].

Сьогодні в Україні здійснюється соціально-педагогічна робота з неблагополучними сім'ями, яка спрямована на створення умов для подолання причин і наслідків неблагополуччя. Вона передбачає виявлення випадків порушення прав людини в сім'ї, причин її неблагополуччя, інформування про них органів влади; профілактику девіантної поведінки в сім'ї, рецидивів порушень прав членів сім'ї в родині та суспільстві; пропагування ідеальної моделі сімейного життя, здорового способу життя, статевого виховання; правову й психолого-педагогічну просвіту батьків із питань сім'ї та шлюбу, прав дитини; організацію предметного спілкування членів неблагополучної сім'ї між собою, з іншими сім'ями для подолання причин і наслідків неблагополуччя; різноманітну допомогу в організації життєдіяльності сім'ї, самореалізації й розвитку її членів [4].

Таким чином, проблема сімейного неблагополуччя є надзвичайно актуальною в нашій державі і вимагає здійснення соціально-педагогічної роботи з неблагополучними сім'ями, зміст якої повинен полягати у забезпеченні їх різними видами соціального обслуговування, профілактичній та реабілітаційній роботі, соціальному супроводі та соціальному інспектуванні сімей.

Література:

1. Бедь В.В. Юридична психологія: навчальний посібник / В.В.Бедь. – К.: “Каравелла”, 2003. – 316с.
2. Дроздова І.В. Неповнолітні жертви насильства в сім'ї: соціально-кримінологічний аспект / І.В.Дроздова // Держава і закон: теорія, практика, методика: Збірник наукових праць науково-педагогічних працівників ПЮІ

ЛьвДУВС. – Івано-Франківськ: Тіповіт, 2006. – С.173-180.

3. Соціальна педагогіка: підручник / За ред. А.Й.Капської. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 256с.

4. Трубавіна І.М. Соціально-педагогічна робота з неблагополучною сім'єю: навчальний посібник / І.М.Трубавіна. – К.: ДЦССМ, 2002. – 132с.